

Nelékařské ozáření (ustanovení § 83 zákona č. 263/2016 Sb., atomový zákon)

Zákon č. 263/2016 Sb., atomový zákon (dále jen atomový zákon), nově zavádí pojem **nelékařské ozáření** jako záměrné ozáření fyzické osoby v plánované expoziční situaci pro účely zobrazování, jehož cílem **není** léčebný nebo diagnostický přínos pro zdraví ozářené osoby. Podmínky pro provádění nelékařského ozáření uvedené v § 83 atomového zákona jsou transpozicí požadavků Článku 22 Směrnice Rady EU 2013/59/EURATOM. Obdobné požadavky uvádí také International Basic Safety Standards, IAEA Safety Standards Series No. GSR Part 3.

Nelékařské ozáření lze rozdělit do dvou skupin.

První skupina je nelékařské ozáření lékařským radiologickým vybavením, zejména pro účely:

- **Právní**
  - získání právních důkazů – stanovení přítomnosti či nepřítomnosti nemoci nebo zranění, které mají být použity v soudním řízení za účelem získání spravedlnosti
  - přistěhovalectví a emigrace – může být využito pro zjišťování aktivních nebo minulých plicních onemocnění k ochraně veřejného zdraví
  - vyšetření k určení věku – využívá se v případě, jestliže fyzická osoba nemá žádný platný průkaz totožnosti, důvodem může být např. adopce nebo se využívá pro zjištění věku uprchlíků žádající o azyl nebo na podporu rozhodnutí, zda využít trestního práva pro dospělé. Vyšetřovací metody se zaměřují na zubní a kostní vyšetření (ruka, zápěstí, kyčelní kloub nebo klíční kost)
  - identifikace věcí skrytých v lidském těle – stanovení přítomnosti drog ukrytých v lidském těle
- **Pojištění** – pro účely zdravotního pojištění ke kontrole před pojištěním nebo kontroly během vyplácení pojistek. Příkladem by mohla být možnost posoudit význam již existujících onemocnění; posuzování jakéhokoliv pozdějšího zhoršení onemocnění. Ve všech případech je zobrazování zahájeno na základě požadavku zdravotních pojišťoven, které chtějí získat informaci k vlastnímu prospěchu nebo použití.
- **Hodnocení fyzického vývoje dětí a mladistvých ke sportovní a umělecké kariéře**
  - hodnocení fyziologické vhodnosti pro kariéru ve sportu nebo umění
  - zhodnocení zdravotního stavu sportovce před výběrem nebo převodem do sportovního klubu
  - zjištění akutních nebo chronických zranění (stresové zlomeniny u vytrvalostních běžců)
  - zjišťování růstového potenciálu mladých lidí uvažujících o sportovní kariéře, např. výška mladého basketbalisty nebo předpověď růstu mladé baletky
- **Práce a zaměstnání** - posouzení způsobilosti k výkonu práce zaměstnance před nebo během zaměstnání na žádost zaměstnavatele. Netýká se pracovních lékařských služeb.

Druhá skupina je nelékařské ozáření jiným zdrojem ionizujícího záření, který využívá klasickou transmisní technologii nebo technologii zpětného rozptylu, zejména pro účely:

- **Zjišťování skrytých věcí, které lze použít pro trestné činy, které mohou představovat bezpečnostní hrozbu** - tzv. bezpečnostní prověrky. Potenciální aplikace využití je např. při nastupování pasažérů do letadel, osoby překračující státní hranice, návštěvníci věznic. Mezi skryté předměty patří: výbušniny, střelné zbraně, nože a jiné nebezpečné předměty.
- **Detekce skrytých objektů pro účely boje proti pašování** – zjišťování objektů, které byly záměrně skryté, protože je nelegální je převážet nebo ve snaze vyhnout se placení cla nebo daně např. drogy, drahokamy, uprchlíci. Detekce je prováděna formou screeningu nákladních kontejnerů a vozidel.

Používat zdroj ionizujícího záření pro účely nelékařského ozáření je možno pouze na základě povolení nebo registrace.

Podle § 229 odst. 1 atomového zákona jsou povinni všichni stávající držitelé povolení nebo registranti, kteří nelékařské ozáření v současné době již provádějí, a to na základě povolení vydaného podle „starého“ atomového zákona (zákon č. 18/1997 Sb., který ovšem pojem nelékařské ozáření neznal), přizpůsobit své právní poměry nové atomové legislativě **do 31. 12. 2017**. Tj. nejpozději do tohoto termínu musí držitelé povolení nebo registranti splňovat podmínky uvedené v § 83 atomového zákona a dokumentaci pro povolovanou nebo registrovanou činnost musí přizpůsobit požadavkům nové legislativy.

Podle § 83 odst. 2 písm. a) atomového zákona smí provádět nelékařské ozáření **lékařským radiologickým vybavením** pouze **poskytovatelé zdravotních služeb**, jejichž součástí je lékařské ozáření, oprávnění podle jiného právního předpisu. Tj. všichni držitelé povolení a registranti (poskytovatelé zdravotních služeb), kteří provádějí **lékařské i nelékařské ozáření**, musí mít povoleny nebo registrovány **obě činnosti**.

Mezi podmínky uvedené v § 83 atomového zákona patří tyto:

- každé nelékařské ozáření musí být **předem odůvodněno**, a to především s ohledem na zvláštní účel tohoto ozáření,
- držitel povolení nebo registrant vede **záznamy** o tomto ozáření, obsah záznamů stanoví § 83 a § 84 vyhlášky č. 422/2016 Sb., o radiační ochraně a zabezpečení radionuklidového zdroje,
- jsou použity přiměřené techniky, z nichž jsou přednostně použity techniky spojené **s nízkou dávkou** fyzické osobě, která ozáření podstupuje, jde-li o ozáření radiologickým vybavením,
- fyzická osoba vystavená nelékařskému ozáření může podstoupit ozáření jen se svým **souhlasem**, nestanoví-li jiný právní předpis jinak.